Any IV. Barcelona 10 de Juliol de 1874. Núm. 19.

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. . . . . 9 Rals.	Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	Los subscriptors per ratlla. . 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . 13 »		Los no subscriptors per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »		Passant de 10 ratllas, á preus convencionals.
Un número sol. . . . . 1 »		

SUMARI.

Un artícle de una revista de Madrid; per *N.*—La reyna Joana (poesía); per *Francesch Pelay Briz.*—Usatges y constitucions de Catalunya; per *Teodoro Creus.*—A la Junquera (poesía); per *Salvador Genís.*—Laboratori del pagés; per *Lluis Justo y Villanueva.*—La Bonaventura; per *Joseph de Argullol.*—Convalecent (sonet); per *Enrich Franco.*—Bibliografía; per *J. S.*—L' au del poeta (poesía); per *Pau Bertran y Bros.*—Novas.

Folletí.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Alsius.*—Julita (continuació); per *Marti Genis y Aguilar.*

UN ARTICLE
DE
UNA REVISTA DE MADRID.

Felisment no sempre, al ocuparnos d' escriptors castellans que escrigan de Catalunya, hem d' agafar la ploma per censurar los termes inconvenients y 'ls atachs injustificats ab que moltas vegadas sol ser ferida la nostra terra; una vegada al menos hi trovem la imparcialitat y 'l dret seny que bonament hauriam d' esperar sempre dels qui son avuy nostres germans, los fills d' altras provincias espanyolas.

Dihem aixó ab ocasió d' un article ó carta, tercera d' una série que dirigidas á *un fabricant catalá* publica á Madrid en la *Revista de la industria y la agricultura*, un conegut escriptor que s' amaga baix lo pseudónim de *Terencio*, y en que s' ocupa de la Exposició regional recientment oberta en aquella vila.

Te aquella per objecte fer, diguemho aixís, la filosofía de la exposició, desentranyar l' esperit que ha incitat á las provincias que constituhiren l' antich reyalme d' Aragó á exhibir llurs productes en lo Pabelló del Indo, inquirir quins podrán ser los resultats práctichs que 'n reporten ellas y ab ellas tota la nació de que avuy dia forman part y part no la menos important. Aquest esperit, aquest resultat los trova l' autor de dita carta espressat y profetisat en lo discurs que en la última festa dels Jochs Florals pronunciá lo digne president del Consistori, Excm. Sr. D. Albert de Quintana, individuo que es del Consell d' Administració de la empresa d' exposicions de Madrid y de la comissió catalana de la mateixa.

De bona gana, si la índole de la nostra revista y, mes que aixó encara, la falta d' espay nos ho consentissen, traduhiríam íntegra la carta en qüestió; ja que aixis no, y no volent per altra part estractarla per no desvirtuar en res son contingut, ho farem d' alguns párrafos, los mes importants, que judiquem veurán los nostres lectors ab tant de gust com nosaltres.

«M' inspira aquesta idea, diu, (aludint en aixó al propósit que té fet de parlar avans que dels productes exhibits, d' algunas personas que de Catalunya han anat á Madrid per ajudar moral ó materialment á la Exposició), un párrafo del magnífich «discurs llegit en los últims Jochs Florals de Bar«celona, pel que ha sigut president enguany del certámen, es poeta distingidíssim entre 'ls seus y honra d' Espanya. Parlo de D. Albert de Quintana.»

Després d' haber trascrit lo párrafo citat que parla de la noble venjansa que dels passats agravis pren avuy Catalunya al ensenyar als Castellans sas riquesas per estos desconegudas y que ab son propi suor ha conquistat, prossegueix dihent:

«Esta delicada alusió á la manera que té Cata«lunya, segons lo poeta, de venjar los suposats «agravis que de Castella creu haver rebut, dona «un carácter altament moral á la visita que la in«dustria d' eix hermós pais fa á la incrédula é in«diferent Madrid; y en tal concepte, no puch, amich «meu, prescindir de las personas que aquí han vin«gut, suposat que en las personas mes que en las «cosas resideix la naturalesa *psiquica* de la Exposi«ció de la Castellana. ¿No admira V., com jo, esta «facilitat ab que 'ls poetas trasfiguran y elevan «fins á la regió de lo sublim lo mes pedestre y bast «dels pensaments utilitaris? Aquí té idealisada la «Exposició per lo nostre Quintana...»

«¿Quí 'ls hi havia de dir, sinó 'l poeta, al calcu«lador Batlló, al modest Sert, al adust y malhumo«rat Ferré, que si han dut llurs productes á la Font «Castellana, ha estat ab lo propósit de que pels in«visibles llabis del cotó, de la llana y del bronze, «donga Catalunya ab veu mes forta que la del fu-

«riós Bóreas un visca á Espanya en so de noble y «generosa venjansa? Y la veritat es que en Quinta«na té rahó; que Castella no ha estret encara en los «seus brassos á Catalunya á qui arrebassá llibertats «y drets quan servia braument, com serví sempre «Castella, als reys invasors y absorbents de la mo«narquía espanyola avans del present segle: que «Catalunya no es per l' amor tant germana de Cas«tella com ho hauria de ser; que hi ha mútuas pre«vencions y recels de la una per la altra, y que res «podrá desvaneixels tant abiat y tant bé com aques«ta visita que en lo pabelló del Indo reb Madrid de «Barcelona y de Sabadell y de Tarrasa industrials.

«Té rahó en Quintana, 'l poeta; té rahó en Bosch «y Labrús, que es, com si diguessem, lo cervell de «las máquinas que filan y teixeixen á Catalunya; «té rahó en Masriera, l' hereu de la intel-ligencia «artística d' en Joan d' Arfe; té rahó en Sellarés en «qui 's reasumeix la activitat del Manchester espa«nyol; tenen rahó en Folrá y en Reig y en Vinardell «y tots quants han vingut aquí de desde eixa terra «del travall, plens de fé en la empresa que han «acomés aquestos pobres diables que volen fer seu«re á Catalunya á la falda d' Espanya; te rahó en «Lopez Fabra, aqueixa ánima gran, entregada del «tot al amor de la patria, qual esperit ha recullit «en un nom, Cervantes, l' ha tancat dins d' una «urna preciosíssima, lo llibre inmortal del soldat «de Lepant, y li ha erigit en son pit un temple y «un altar.

«En Quintana diu: «Castella, aquí t' envia Cata«lunya son cabal perque los economistas pseudo«sabis no 'l llensen per la finestra en un arranch «d' olímpica suficiencia; son enteniment, perque «tos grans y tos presumptuosos surten d' aqueix «pessimisme espanyol tan semblant á la superbia, «que crea una vanitat rara, la del saber de la igno«rancia propia; y son cor perque aprengues á ben «amarla.» Aquesta última frase s' esplica ab lo «tracte y coneixensa de las personas de que li par«lava avans; s' interpreta ab l' estudi que estich «fent,—perdónem una mica d' inmodestia—de la «joventut catalana, joventut ilustrada, pensadora, «que 'ns presenta á Catalunya ja pulida, endressa«da, ab sos antichs hábits de laboriositat y sas no«vas condicions d' educació y de progrés moral «admirables.

«Sí, créguiho, obrer empedernit, catalá de mar«ca antigua; los fills de V. y 'ls fills dels amichs y «companys de V. que ab prou feynas entendrán l' «idioma, en que, mal manejat, escrich aquestas «cartas á la alta montanya, valen moltíssim mes «que no pas vostés y si vostés han creat lo cabal que «ells aprofitan y aumentan *pel giny y per la força del* «*treball*, com diu en Quintana, y si vostés mereixen «lloa per l' esfors gegant ab que han aixecat la in«dustria espanyola al nivell dels grans premis d' ho«nor en los certámens del trevall humá, ells, los «jóvens, hereus ó esterns, han sapigut inspirarse «en l' esperit de llurs avis mellor que vostés ma«teixos y s' han escampat per Europa á conquistar «coneixements y á cambiarlos en gloria per Espa«nya, com feyan, per altres fins y ab altres medis, «en épocas ja vellas, los soldats d' Aragó.»

. . . . . .

«Y si hi ha algú que encare no ho cregue (que Espanya pot en poch temps posarse al costat de las nacions mes adelantadas en industria) si hi ha «algú que continue en aquest imbécil pessimisme, «hipocresía de la degradació y de la petitesa, que «vaje al Pabelló del Indo, que enrahone mitja hora «ab en Bosch y Labrús, ab en Reig, ab en Masrie«ra, ab en Sellarés, ab en Lopez Fabra, que tot es«sent l' apóstol del progrés de Catalunya fabril, s' «entreten, no obstant, en reproduhir la primera «edició del *Quijote*; y si no queda convensut de «que podem molt bé, apretant un xich la carrera, «encalsar als que 'ns van al devant, bon profit li «fassa sa pertinacia en l' error; seguim los demés «avansant. . . . . .

«¿Vol creure, amich meu, que 'm vaig conven«sent de que 'ls poetas no son tan boigs com la gent «suposa? ¿Vol creure que jo també vaig creyent á «peus junts que Catalunya y tota la Corona d' Ara«gó han vingut aquí á exercir una venjansa digna «de la grandesa passada d' aquell reyalme? ¿Vol «creure, que, fora lo d' haverho de cridar en cata«lá, me va semblant molt bé aixó de que la terra «dels *concellers* vinga aquí, á Madrid, servintli d' «heralts y reys d' armas n' Achon y la Espanya «Industrial, en Ferrer y en Ricart, á cridar *visca*, «*¡qué visca* Espanya?»

¡Valdament poguessem veure sempre en los escriptors castellans, aquesta noble consideració, y de llábis autorisats poguessem sentir cada dia que se li fa á la nostra terra la justicia que ella 's mereix!

N.

LA REYNA JOANA.

Per cantarse ab la tonada de «Lo Compte Arnau.»

La reyna s' está sentada
dins del infern.
Tot voltat de rojas flamas
te l' escambell.
Lo escambell no es de bori,
d' or ni d' argent,
que tot ell es una brasa,
ferro rohent.
Moltas horas hi ha contadas
d' ençá que hi séu;
y las que hi contará encara
¡Val, válgam Deu!
Ne porta en la dreta 'l ceptre,
ceptre de reys;
ne porta en lo cap corona
que 's va fonent;
per sobre 'l front hi regala
l' or fus, bermell.
Ni manto, ni brial porta
collar, ni anells,
ni arrecadas, ni al cintó
brodat clauher.

Tota nua está sentada
¡dona d' un rey!

* * *

Aquell son fillastre arriba
de dalt del cel.
—Ay, fill meu, ¿d' hont vens tu ara?
¿d' hont vens, fill meu?
—Si de «fill» lo nom me dávau
no me 'l déu mes,
que ni m' heu dat la mamella,
ni 'l viure 'us dech.
—¿De quin lloch, Carles, arribas,
que 'l front te lluheix?
—Vinch d' un lloch, hont may, regina,
vos hi aniréu:
qui com vos al món s' acosta
s' allunya d' ell.
—¿Qu' es aixó que 'l front t' encercla
ran dels cabells?
—La corona que 'm preniau
traydorament:
la corona que 'm preniau
m' han dat al cel.
—¿Qu' es eixa palma que portas
d' or y d' argent?
—N' es lo ceptre que 'm tocava
de dret y lley:
lo ceptre que 'm vareu pendre
me l' ha dat Deu.
—¿Qu' es aquest cálzer qu' aguantas
fins á dalt ple?
—Lo cálzer ab que apagareu
la meva set.
Si matzinas l' amplenavan
vos ho sabreu.
—¿Que hi portas á dintre 'l cálzer,
fillastre meu?
—Las llágrimas qu' enrojian
los párpres meus:
las llágrimas qu' he ploradas
de sanch y fel
—Que mostras assí en los llávis
que blaus son ells?
—Lo verí que m' hi posavau
ara hi revé;
que la color de la vida
lo verí pren.
—Que tens aquí al joch dels braços
que blaus son ells?
—Son las cordas que 'm lligavan
vostres servents;
quan la carn es macada
mal color pren.

* * *

—¿Si la corona volguesses
qu' en mon front veus?....
—Massa qu' ella 'm cremaria
front y cabells.
—¿Si tu aquest ceptre volias,
fillastre meu?
—De tornarl' ja ha passat l' hora
l' hora y lo temps.
—¿Si plorés cent anys sens treva
veuria 'l cel?
—Si apaguéu ab vostras llágrimas
lo foch que 'us crem'.
—¿Si pregués cent anys sens tréva
m' ouria Deu?
—Si 'ls mals esprits convertisseu
que 'us dan torment.
—¿Quin consol me 'n deixarias,
fillastre meu?
—No mes per consol 'us queda
lo foch etern.
—Dónam per la comíada
un bes almenys.
—Massa ne teniu los llávis.
com foch rohents.
—Si no un bes una abrassada
tan solzament.
—Massa ne teniu los braços
com foch bermells.
—Valdament una má 'm desses,
fillastre meu.
—Vostras mans totas guspiran
foch del infern.
—Si per m' ánima preguesses
al ser al cel.
—Ab mos prechs, mes gros seria
vostre torment.

* * *

—Lo gall canta ja n' es hora
de patir mes,
quan lo gall canta se clouhen
los llávis meus.
—Lo gall canta ja n' es hora
de veure á Deu;
lo gall que canta m' avisa
de torná al cel.

F. Pelay Briz.

USATGES Y CONSTITUCIONS
DE CATALUNYA.

La correcció que en la secció «Novas» del número 16 d' aqueix periódich se feu al dit del seyor Cárdenas respecte de la época en que fou feta la 1.ª edició de las Constitucions de Catalunya, m' ha inspirat la idea de reunir alguns datos que poden contribuir á il-lustrar la materia.

L' orígen de l' error en que ha incorregut lo senyor Cárdenas, crech jo que pot trobarse en lo contengut de alguns documents de la 3.ª edició publicada en 1704, la quina únicament veuria tal volta dit senyor, y son los següents:

Primer: Una ordinació del rey D. Ferrando I en l' any 1413, pera que «se comprobassen los Usatges de Barcelona é Constitucions de Catalunya, y se reduissen del latí á lengua vulgar catalana, collocantlos é ordenantlos per propis títols ó rúbricas pera esser despres mesos é recóndits en lo archiu del palau de Barcelona, é translats de ells vertaders é authéntichs fets, en la casa de la Deputació de Catalunya pera servir de originals.»

Segon: Altre ordinació de Phelip, lochtinent de Carles en las corts de Monçó, en 1595, en que se diu que: «com per no haberse obtengut lo bene-

plácit de S. M., nos sia imprimida la recopilació de las Constitucions de Catalunya, acabada, pero perduda la copia que firmada per las personas eletas se li enviá, se faça de nou dita recopilació, nomenant las personas que debian effectuarla.

Terç: Una certificatoria dels compiladors, de deixar termenada la recopilació en 18 Desembre de 1587.

Quart: Ordinació del rey D. Felip 4.t en Barcelona en que se diu que las constitucions y altres drets compilats fóren imprimits en dita ciutat en 1588 y 1589, sens fer esment de altre impressió alguna.

Perque en efecte: los al-ludits documents constitueixen, per aixís dirho, la historia de las vicissituts sofertas per la recopilació y publicació dels Usatges y Constitucions de Catalunya desde 1413 fins á 1704; historia que deuria creures exacta, donat lo carácter oficial de la edició de que s' tracta; y no debia suposar lo Sr. Cárdenas que se pogués haber patit una omissió tan notable, com la de la edició feta en 1493, ab moltíssim luxo, com diu en sa traducció castellana de dits Usatges y Constitucions D. Pere Nolasco Vives y Cebriá, y en carácters alemanys y paper superior; cual edició ha acertadament recordat eixa redacció en sa secció «Novas» que aquestas ratllas motiva.

Are, á mon torn, faré observar que no m' apar possible la primera de las duas fetxas á que se refereix en las «Novas» la oblidada edició, l' any 1481, perque, segons diu lo mateix D. Pere Vives, comprenia las disposicions donadas en lo reguart de D. Ferrando segon en 1493.

Y ja que d' aquest assumpto tractem, será la ocasió á propósit pera dir que en mon poder existeix un exemplar, escrit evidentment en lletra de principis del segle xv, ab sas titulars y majúsculas góticas florejadas de tinta vermella, de la recopilació y traducció de las Constitucions y Usatges manadas fer en virtut de la ordinació dalt callendada del rey D. Ferrando 1.r en 1413, á que al-ludeix també lo precitat D. Pere Vives dient, conforme á la dita ordinació, que fou aquella recopilació depositada en l' archiu Real.

Dit exemplar, en fóleo menor, paper superior, que porta por marca de fábrica una ma (de lo qual tal volta provinga lo dirne paper de ma á lo de tina) está encuadernat en pergamí, ab botons y tapa en forma de cartera ó protocol notarial, y comença dient: «Libre de les Constitucions de Catalunya, amplificat compendi fet de les dites constitucions per lo honorable miçer Narcis ds Sant Dionis doctor en leys canonje de Barcelona.»

No suposaré jo pas que dit exemplar sia cap dels dos que lo rey D. Ferrando 1.r maná fossen mesos é recóndits en l' archiu del palau major de Barcelona y en la casa de la Diputació de Catalunya; pero si crech fermament que, ó be deu esser alguna copia que lo mateix compilador se quedaria pera sí, ó al mancos, que alguna persona cuydadosa procuraria traurer tan bon punt quedá feta ó depositada la recopilació de que parlam; perque repetesch, no cap lo menor dupte de que la lletra del llibre, cual existencia publico, pertany als principis del segle xv; puig te molta mes semblansa ab las del segle xiv, que ab las que he cotejat, en Paluzie y altres, de meytat y fins del segle xv.

Altres curiositats conté, ademés, lo espressat llibre, que serán, Deu volent, materia de algun altre article, ó lo qu' es vulla.

TEODORO CRÉUS COLOMINAS.

Vilanova y Geltrú 25 Juny de 1874.

Á LA JUNQUERA,

ma vila natiua.

Ahir, com sempre que distant te miro,
Desficiós per revéuret jo patía;
Avuy te deixo, lluny de tu fent via,
Y com ans de recansa no suspiro.

¿Com han pogut eixas escassas horas
Robarte un cor que fa trenta anys teu era?
¿O es que li resta sols cendra y fumera
De sas flamas d' ahir abrusadoras?

¡Ah, no! que may sencer ha de mancarte
L' amor que m' infundires ab la vida,
Ma sanch, que ab sava teua es enriquida,
Mon ánima, que viu pera estimarte.

Mes es tan gran avuy ta desventura
Que ta memoria 'l pensament contrista,
Y plé d' angoixa 'l cor, fuig de ta vista
Cercant algun consol en sa amargura.

Ay, qui t' ha vist y 't veu, ma vila aymada!
¿Quin fat pervers, gelós de ta riquesa,
Ta animació, ventura y gentilesa,
T' ha fèt avuy tan pobra y desolada?

¿Cóm en tos ámbits la remor no sona
Del traball benfactor qne t' enaltía?
¿Per qué joyosos cants, com algun dia,
Per tos carrers la juventut no entona?

¿Per qué la vinya pámpols no rumbeja,
Y 's secan sens conreu tos camps y hortas,
Y ferma 'l vell poruch dejorn sas portas
Y l' endemá ab recel novas rastreja?

¿Per qué al cercar en tu en mon foll deliri,
L' última flor que de ma toya 'm resta,
Despulls sóls hi he trobat de greu tempesta,
Y m' ha semblat ma vila un cementiri?

¡Ah, bè massa que 'u se! La fera guerra
Ab terratrémol qu' estremí las planas,
Son carro arrossegá per tas vessanas,
Cobrint de mortal dol tota eixa terra.

Y tot seguintne sas fumants roderas,
De ton sòl la miseria fèu posada,
En tant la benhauransa esparverada
Son refugi cercava en valls llunyeras.

¡Malehits, malehits los qu' encengueren
En esta terra, á qui tot bè somreya,
D' infernals ódis la rojenca teya
Y sa ignominia y sa desgracia féren!

¡Fulmina, ho Dèu, contra ells llamp de venjansa
Y á ma pátria la pau torna que anyora!
¡Qué triga, ay, á arribar l' ansiada hora
Que li mostri riallera sa esperansa!

Quan vinga aquell instant, també, ma vila.
Ton goig recobrarás, ta vida y galas,
Y obertas se veurán tas amplas salas
Hont lo traball tresors sens fi n' apila

Sólchs d' abundancia n' obrirán las rellas,
Tas suredas serán fonts de riquesa,
Ton cel resplandirá ab nova bellesa
Y alegrarán las festas tas donzellas.

Content llavors jo volaré á tos brassos,
Que m' estendrás ufana y carinyosa,
Y, ubriach d' amor y ditxa delitosa,
En ells jo finiré mos jorns escassos.

Mes mentre aixordi ab sos udols paurosos
Lo corn de la matansa ta contrada,
Y 's respiri la flayre enmatzinada
De polvra y sanch en tos fondals boyrosos;

Y engruni 'l casco del corcer de guerra
Espigas verdas que no han tret ufana,
Y á sometent repiqui la campana
Que al crim atia des del pla á la serra;

Permet que lluny de tu, ta desventura
Vaja á plorar que mon esprit contrista;
Permet que aparti de tos dóls la vista
Cercant algun conhort en ma amargura.

SALVADOR GENÍS.

15 de Juny de 1874.

LABORATORI DEL PAGÉS.

(Continuació.)

XII.

Ideas generals sobre dels ácits formats en lo ví.

Un ví cuals raims s'hagen vermat madurs, no deu tenir mes ácits que 'ls citats fins ara; á saber: lo carbónich, lo tártrich y 'l tánich; mes pot haber en los víns naturals altres procedents, sia per haber cullit los raims madurs, sia també per haber descuydat la fermentació y haberse originat altra distinta de la alcohólica, que per contes de produhir l' ácit carbónich produeix altre distint. Ab l' objecte que 's fixe la imaginació en aquest fet, formo la següent taula:

Únichs ácits que deu haber en tot ví natural.		Carbónich. Tánich. Tártrich.
Ácits que poden existir per no estar los raims ben madurs.		Málich. Cítrich. Péctich.
Ácits que poden existir á causa de una fermentació distinta de la alcohólica.	Per l' alcohol.	Acétich.
	Per lo sucre.	Succínich. Láctich. Butírich. Valérich.

Com se veu, donchs, en la taula que precedeix, s' ha de dosar solzament en el ví las cantitats de ácit carbónich, tánich y tártrich de la manera que he dit ja: y com s' ha dosat avans la cantitat total d' ácits fixos que te, si la suma de las cantitats de ácit tártrich y tánich que resulta es igual á la que ha donat el dosat general dels ácits, llavors se pot estar tranquil en quant á la bona conservació del ví; pero si aquestas duas sumas no son iguals, la diferencia indica la cantitat dels altres ácits que existeixen, los cuals no li interessa dosar al vinicultor, si be tal vegada pugui convenirli cerciorarse de sa existencia.

Dich que no li convé al agricultor mes que cerciorarse de la existencia de aquestos ácits, perque jo he professat sempre la teoría de que desde el moment en que un ví sufreix una fermentació diferenta de la alcohólica que desenrotlla en un ví un ácit diferent dels tres avans citats, aquest ví ja no deu conservarse. Sé molt be que hi ha personas que venen receptas mes ó menys conegudas que tenen per objecte amagar la presencia d' ácits en los víns; pero aixó me produeix el meteix efecte que l' ull de vidre que 'ls oculistas posan á un borni: si te dolors, l'ull de vidre no 'ls hi treu; avans de posarli l' ull de vidre no veya ni despres tampoch: l' únich que consegueix es amagar als demés sa enfermetat y sa desgracia; donchs be, lo meteix crech jo que succeheix ab totas aquestas pretengudas receptas que serveixen en mon concepte no pera fer desapareixer aquestos ácits y tornar el ví al estat en que estava avans de que se desenrotllés la fermentació que ho ha produit, sino pera amagar la presencia d' aquestos ácits deixant en peu tots sos inconvenients.

L' importancia relativa de tots aquestos ácits y per consegüent la necessitat de que 'l vinicultor investigue sa presencia en lo ví varia molt; ja que mentres hi ha uns ácits cual existencia li es poch mes ó menys indiferent n' hi ha d' altres contra 'ls qui deu estar sempre com centinella avansada, lo cual me dona motiu pera formar la nova taula següent:

Ácits cual existencia es pera mi molt problemática en víns naturals espanyols.	Valérich. Cítrich.

Ácits cual presencia ha de preocupar poch al vinicultor.	Ácit Málich. Ácit Péctich. Ácit Succínich.
Ácits cual presencia deu alarmar al vinicultor.	Ácit Láctich. Ácit Butírich.
Ácits que deu combatre inmediatament lo vinicultor.	Ácit Acétich.

Com se veu per la taula precedent, jo poso en dubte la presencia del ácit valérich en los víns perque may l' he sabut trobar; no obstant Maumené en sa obra titolada *Indications théoriques et pratiques sur le travail des vins*, edició de 1858, plana 117 diu lo que segueix:

Es molt probable que 'l ví continga sempre, ó al menys en certs casos, l'ácit valérich. Lo solatge de ví diluit en aygua, abandonada á si meteixa á la temperatura ordinaria, exala un olor d' ácit que es característich: sa fórmula es $C^{10}H^{10}O^{4}$.

Lo meteix que ab l' ácit valérich me succeheix ab l' ácit cítrich: tampoch l' he sabut trobar en cap ví; no obstant en la obra que acabo de citar, en la plana 104 se llegeix lo següent: «Dumas senyala la presencia del ácit cítrich en los víns, si be en tan petita cantitat que tan sols diu trassas. Proust diu que existeix en los raims no madurs: y Kaufmann l' admet en tal cantitat que diu que podrian destinarse aquests pera la preparació del ácit cítrich.» Aquesta cita m' ha fet buscar varias vegadas l' ácit cítrich pero sempre sens éxit. La fórmula es $C^{12}H^{8}O^{14}$.

Tampoch he sigut molt mes afortunat ab l' ácit péctich ni sos derivats el piro-péctich y el metapéctich, cual existencia tampoch he sabut demostrar en los víns.

Deixant, donchs, de contat aquestos tres ácits, quedan el málich y el succínich cual presencia crech que no deu importar molt al vinicultor per mes que digan exercir una influencia notable en lo sabor dels víns; l' ácit láctich y l' ácit butírich que es lo que en mon concepte constitueix la malaltía designada á Catalunya ab lo nom de *escaldadura*, y l' ácit acétich que constitueix el ví agre.

Aquestos tres últims ácits son d' una importancia terrible pera 'l vinicultor; pero ho son cada un baix un punt de vista molt diferent tant per son orígen com per sas consecuencias. L' ácit acétich prové de la fermentació del alcohol que per la acció del oxígeno del ayre se transforma en aquest cos; aixís es que á mida que creix la cantitat d' ácit acétich continguda en un ví disminueix la d' alcocohol; per lo contrari los ácits láctich y butírich provenen de la fermentació del sucre, y ja que s' ha transformat en un d' aquestos ácits la petita cantitat de glucosa que existeix en lo ví, la cosa no passa avant. Aixis es que, segons se veu, las condicions de aquestos ácits son molt diferents. Al moment que 'l vinicultor fasse palpable en un ví la presencia del ácit acétich deu apressurarse ó á transformarlo en un bon vinagre, que seria lo millor, ó á vendrerlo pera las fábricas d' ayguardent ó sia pera *cremar* com se diu aquí al pais; mentres que quan l' agricultor se cerciore de que sos víns s' han escaldat ó sia de la presencia en ells del ácit láctich ó del ácit butírich llavors la cosa ja no te remey; y com no pot passar mes endevant perque ja no hi ha mes sucre, no s' ha de perdre mes de lo que s' ha perdut, y dona temps pera que 'l vinicultor pense 'l mellor partit que puga treure de sa averiada mercaderia.

Las condicions que poden contribuir á que 's forme cualsevol d' estos tres ácits en el ví están esposadas ab tota estensió en la obra titolada *Estracto de las sesiones que acerca de la vinicultura espliqué yo en el Instituto Agrícola Catalan de San Isidro* en la plana 13 y següents.

Sentadas, donchs, estas ideas generals passo á ocuparme del estudi dels mencionats ácits:

XIII.

Ácit acétich.

Los químichs que 's dedican al estudi dels análisis dels víns discuteixen molt sobre si pot ó no existir en aquestos caldos l' ácit acétich. Jo per ma part puch dir que no he sabut trobarlo may als víns sans; puig si l' he trobat ab facilitat en gran nombre de víns espanyols, es aixó degut á haver esperimentat un principi de fermentació acética; mes no perque 'l ví pogués contenir dit ácit en estat natural. Sabut es que l' alcohol del ví, que te per fórmula $C^{4}H^{6}O^{2}$, pot transformarse en ácit acétich, fórmula $C^{4}H^{4}O^{4}$.

Se pot convenser de la presencia del ácit acétich en un ví que 's sospita si té agró prenent una cantitat d' aquest y destilantla en l' alambí de Salleron, lo mateix que ferem pera determinar l' alcohol. El líquit destilat estará ácit, lo cual reconeixem ab lo paper de tornassol; puig si be l' ácit acétich sols bull á una temperatura molt elevada despren vapors á totas las temperaturas, y per consegüent una part d' aquest ácit acétich destilará juntament ab l' aygua y l' alcohol.

Se posa aquest líquit en una cápsula y s' hi va afegint sosa cáustica fins qu' estiga completament saturat lo que 's coneixerá si introduinthi allí 'l paper blau de tornassol no 's torna roig é introduintli 'l paper roig no 's torne blau: quan passen aquestos dos fenómens, llavors direm que 'l líquit está perfectament neutre.

Aquest líquit neutre somés á l' acció de diversos reactius dará 'ls resultats següents:

Se posa un poch de líquit en un tubo de ensaig, se tracta ab l' *ácit sulfúrich* diluit: s' hi ha ácit acétich se despendrá aquest que 's coneixerá ab l' olor.

Se pren altra petita cantitat de líquit, se tracta per l' *ácit arseniós y un álcali cáustich*, fixo pulverisat, ben sech, com per exemple la potassa, la sosa, etc.; s' hi ha ácit acétich se formará arseniuro de metilo que 's regoneix per sa olor repugnant.

Se pren mes líquit en un altre tubo de ensaig, se tracta per lo *percloruro de ferro;* y s' hi ha ácit acétich lo líquit pendrá color roig.

Se pren altra petita cantitat de líquit en altre tubo, 's tracta per lo *nitrat de plata* y donará un precipitat blanch cristallí de acetat de plata, si aquell ácit existeix.

Se pren en altre tubo altra petita cantitat de líquit y tractat per lo *proto-nitrat de mercuri* donará un precipitat blanch cristallí de acetat de mercuri quan existeix l' ácit.

LLUIS JUSTO Y VILLANUEVA.

(Seguirá.)

CONVALECENT.

SONET.

La mort al meu entorn; jo en la agonía;
ma mare al costat meu trista y plorosa,
en tant que l' amistat pura y hermosa
vetllantme estava tan de nit com dia.
Mitx morta la meva ánima 's planyía;
ja oberta veya pel meu cos la llosa,
y la pensa pe 'l mal tota confosa
vida tan sols per' alenar volia.
Y al fí vida tingué!... y quan, extasiada,
rublerta al véures de la fé mes pura
restá del sofriment aconhortada,
Llohansas dant á Deu, rey de l' altura,
la mort estant de bregá ab mí cansada
cavava en altre lloch la sepultura.

ENRICH FRANCO.

LA BONAVENTURA.

(Acabament).

VI.

Breman al Mas xich y breman al Mas gran y breman per tot arreu en lo poble de Sant Joan: campanetas, cascabells y moriscas ressonavan per tots los camins, y los traginers tot anant á la vinya, feyan petar llargas cantadas de la terra; un d' ells adalt d' un bon matxo, sentat al mitj del bast, al passar dessota del balcó del Mas de la Sila, cantava ab forta veu:

Una noya de montanya
Cap avall se 'n volgué anar:
Volgué joyas de gran dama
Y no las hi van comprar.

Qui m' enten
Qui no m' enten,
Ben clá parlo
Ben clá parlo,
Qui m' enten
Qui no m' enten,
Ben clá parlo
A la gent.

Quan vingué lo desengany
Ella se 'n vá penedir,
No valgué lo seu afany
Y monjeta 's va morir.

Qui m' enten
Qui no m' enten, etc.

Prou lo degueren entendre los habitants del Mas xich, perque se sentí lo soroll de tancament de portas, á ben segur per no sentir la cansó del pobre Tófol, que traginava la brema de las sevas vinyas, y que com sempre cantava cansons que 's treya del seu cap, devegadas agradavan las lletras y tothom las repetia: aqueixa per mes que li tanquessin las portas al Mas de la Sila tots los traginers seguian al cantor, al agafar la tonada, *Qui m' enten*, etc.

Ja feya també alguns dias qu' havia tornat al poble l' amo del Mas gran, D. Ramon de Rocamora, á dirigir y presidir las bremas com solia fer tots los anys; no esperá pas massa dias per anar á fer una visita al Mas xich; ab grans mostras d' afecte lo rebé la Teresa y com podeu pensar ab certa fredó la Sila. Estranyá molt D. Ramon la presencia d' un home ab calsas vermellas y brusa de bions, que ab lo seu trajo se coneixia be que era un assistent; la mare de la noya li esplicá dientli qu' era un soldat germá d' un pesador que anava á Sant Joan casi be cada tarde á menjar algun raimet ab l' excusa de veure l' seu germá.

Satisfet quedá ab l' esplicació l'amo del Mas gran, y ja no preguntá mes. May habia pogut pensar que fos l' assistent del coronel, lo missatjer del *Marqués del Valle* que portava paperets á la noya del Mas, y que portava al seu amo los paperets que la noya li donava.

Vingué l' diumenge y la missa major, y D. Ramon cregué arribada l' hora de parlar clá y formal á la Sila; ja no era en Tófol qui apagava 'ls ciris y tancava las portas, perque en Tófol tenia mes altas ocupacions á Manresa. Al sortir de missa, se juntá D. Ramon ab las donas del Mas xich y las acompanyá á sa casa, pero en tot lo camí no pogué dir res á la noya y sols pogué fer algunas indicacions á la mare que la pobre Teresa contestá de una manera rara que sorprengué á D. Ramon; y mes sorpresa li causá 'l veure que al cap de poca estona d' ell se despediren y despres d' un petit recapte, se 'n anaren la mare y la filla cap á Manresa.

L' amo del Mas gran, que no savia res encara de lo del coronel y que recordava las bonas paraulas de la noya, quan ell li comensá á parlar ab intenció, creya que tota aquella fredor y estrany comportament, reconeixia per causa lo fet de habersen anat ell á Barcelona y de no haber parlat mes clar desd' un principi; aixís resolgué donar un pas decissiu y cregué confiadament, que tot aquell lleuger bromeig passaria tan prompte com ell volgués.

L' amo del Mas gran molt s' enganyava, com sab be lo lector, y la Teresa que 'n tenia greu sentiment, anava á Manresa de mala gana y molt afligida per lo que acabava de succehir. Per tot lo camí no pará may de rependre á sa filla.

—Jo no vull que torni á passar mes lo d' avuy, li deya: quan D. Ramon vaji á casa no sortirem fins qu' ell tinguia á be despedirse; que aixó es de mala criansa y jo no ho vull consentir may mes.

—Paraula es paraula, li contestava la noya, y jo tenia promés esser avuy á Manresa: y despres que li havem dit qu'haviau de firmar uns pactes d'establiment á tal hora y no se 'n ha pas pogut ressentir.

—Donchs m' ha semblat que si que se 'n ressentia, y jo 't dich qu' ets una tonta: mira, noya, que quan passa passa, que D. Ramon tots lo coneixem y que vá per bon fí.

—Ja sabeu, mare, qu' á ningú fan casar á la forsa, y que ara, encara que volgués, no podria casarme ab ell, perque casi be puch dir que tinch paraula empenyada ab lo coronel.

Deu fassi que no te 'n vejis un desengany: mira que 'ls de llunya terra prometen tot lo que hi ha per prometre, perque saben que no ho han de cumplir, mira que jo t' ho dich tot y tu no fas cas de res.

—No, mare, no, lo millor sempre es millor y aixís ho porta la meva bonaventura.

—¡Bona bojería se t' ha ficat al enteniment ab aixó de la bonaventura!

Heus, aquí, donchs, que al cap de pochs dias d' haber tingut aqueixa conversa la Teresa y la Sila, compareix al Mas xich Mossen Jaume en persona, lo bon rectó del poble de Sant Joan. En l' ocasió de s' arribada treya los pans codonyats de la finestra la viuda de 'n Cirera, y pogué veure 'l rector, tot passant per la sala del pis, á la Sila qu' á la vora del balcó de sa cambra llegía ab molt d' afany una carta: lo rector com si de res n' hagués esment, aná seguint fins á trovar á la Teresa ab sa feyna.

En veritat no estranyá la Teresa la presencia del rector; creya que com solia fer altres anys, feya la visita de recordansa de la cargueta de vi que anyalment donava 'l Mas á sa parroquia, si be que en lo present lo bon rector s' avensava, puig encara las bremas no eran acabadas y per tant may lo ví podia ser reposat.

Creyentho també aixís la Sila, sortí á fer conversa al rectó, aixugantse encara los ulls que tenia humitejats, sens dupte per las llágrimas que li havia fet plorar la carta qu' ab tant d' afany llegía, quan entrá á la sala Mossen Jaume.

Parlaren bona estona del temps y de l' anyada qu' havia sigut bona, y al fi lo bon rector que 's remenava en la cadira com si alguna cosa li donés pena, digué que s' alegrava de que estessin presents la mare y la filla, perque aixís sortirian del pas mes prompte comunicantlos d' una vegada una nova falaguera per una y altre.

—¿Qué será aixó? li preguntá la Teresa:

—Lo que ja podeu pensar: que si enguany haveu tingut bona cullita, l' any vinent la tindreu mes grossa.

—¿Vol dir, senyor rector? preguntaren mare y filla.

—Es clar, perque si molt cull qui te cuatre, mes cullirá qui tinga trenta. Vull dir que si d' un de gran y un de xich se 'n fá tot un, ja no hi ha xich ni gran y tot es hu.

Las duas donas entengueren ja á lo que anava 'l Mossen, la Teresa ab intencionadas miradas atravessava á la Sila, y la noya baixá el cap y fixá los ulls en terra.

—Si pogués esplicarse mes Mossen Jaume, digué la Teresa, li estimaria, perque la veritat, m' agradan las paraulas molt claras per entendre bé las cosas.

—Si no vol dir res, respongué la Sila.

Lo rector creyent l' interrupció de la noya filla del natural pudor y modestia, s' esplicá com volia la mare de la manera següent:

—Sí, vull dir, noya, sí; vull dir que D. Ramon de Rocamora, l' amo del Mas gran, desitjant pendre estat, emprendat de vostra filla, y alentat per paraulas de la noya, m' ha fet á mí l' encárrech de venir á demanar formalment la seva blanca má, tenint l' esperansa de que no será desayrat.

—Es molt lo favor que 'ns fá D. Ramon.

—Deixeuvos de favors, está resolt y está fet; ¿no es cert Sileta?

—¿Qué dius Sila? li preguntá sa mare tremolant de por per la resposta de la noya.

Dich qu' es molt gran lo favor, que per tal l' estimo, pero penso que só massa jove per casarme encara.

—¿Qué diu? preguntá l' rector tot sorprés y confús.

—Que he resolt no casarme encara.

—Mira, noya, pénsathi be, que proporció com aqueixa no passa sempre.

—Já m' hi so pensat.

Mossen Jaume, ja no volgué insistir mes, per no rebaixar á D. Ramon y tot aixecantse y despedintse digué á la noya aqueixas paraulas:

—Com tu ho has dit, se li dirá: ja vindrá dia que te 'n penedirás.

La pobre Teresa no feya mes que plorar.

VII.

Lo que després d' aqueix fet passá al Mas de la Sila ja ho podeu endevinar: la mare y la filla per molt temps no visqueren en bona pau.

La carta que llegía la noya quan arribá á la casa Mossen Jaume era carta del coronel en que li deya qu' havia rebut ordre de marxar, pero que avans d' anarsen li parlaria de sos fins y propósits y que pendria d' ella dols comiat: per eix motiu las llágrimas, per aixó la tristó. La firma de la carta, lo títol de *El marqués del Valle* encara omplian de vanitat y orgull á la noya.

D. Ramon de Rocamora y Mossen Jaume sorpre-

sos per la resposta de la Sila, procuraren informarse, y bentost sapigueren tot lo del coronel, lo del assistent que feya de missatjer, y fins lo que s' contava de la bonaventura. D. Ramon se 'n aná á Barcelona y de mica en mica, passant lo temps, ja ningú s' recordava de que la Sila hauria pogut ser senyora y mestressa del Mas gran, com ja comensava á corre pel poble quan lo dit Rocamora acompanyava á la noya al sortir de missa mayor.

Com diem, lo temps anava passant, y la Sila visqué encara bona temporada ab la forta esperansa que li deixaren las paraulas y las repetidas promesas del coronel; mes lo temps anava passant y 'l coronel no tornava, las cartas venian de tart en tart, creixent sempre la distancia de l' una á l' altre y sempre mes curtas y sempre mes fredas; y sempre excusas y sempre historias que ja la noya comensava á pensar si serian mentidas. De sos duptes y de sa pena, no 'n deya res a ningú.

Cap jove de la terra li deya una paraula; D. Ramon ja no hi pensava y 'l pobre Tófol vivia á Manresa, encara qu' anava tot sovint á Sant Joan, ja á veure al seu senyor oncle, ja á conresar las vinyas al quart que menava. Per mes que la Sila volgués dissimularho ni la seva cara era tan fresca y gemada, ni sos ulls tan brillants, ni sa boca tan riallera, y tothom, tothom coneixia sa pena, sa tristesa, s' anyoransa.

Com si Deu portés las cosas, un dia va trovar á la seva amiga la Paula que ab lo degut acompanyament, 'l ciri y un noyet fresch com un formatge, anava á oir la primera missa despres del part; aquell dia la Paula sortia de casa: la mateixa Paula li va dir que la Francisca ja feya mes de quinse dias que habia sortit de casa.

Pochs dias despres d' aixó al tornar de mercat ab la seva mare, la Teresa, trovaren en sa casa una caixeta molt ben conduhida y arreglada: preguntaren qui habia portat aquell recado, y els digueren que l' havia portada un mosso del Mas gran.

¿Qué será, qué no será? La curiositat, l' esperansa, l' afany, mogueren á mare y filla y ab una escarpa y un martell corrents y depressa desclavaren la tapa de la caixa: lo primer que se 'ls oferí á la vista fou una carta dirigida á la Sila: era de don Ramon Rocamora y en ella deya, que acostantse la diada de Nadal, sabent que la Sila tenia molt bonas mans y volent arreglar bé l' oratori de sa casa, enviava dintre d' aquella caixa un *ninyo* de cera per si la Sila volia tenir la bondat de vestirlo ab gust y elegancia com ella sabia ferho, perqué pogués adorarlo la gent.

La Teresa de prompte no hi queya, y encara pensava que era finesa del amo del Mas gran, mes la noya se torná de tots colors, de rabia, y tingué com un accident fins qu' arrencá un gran plor.

Ab totas aqueixas cosas, no cal dir, donchs, si passaria penas la pobre pubilla del Mas xich. ¡Pobre Sila! ¡Tan festejada, tan estimada y ara ningú se 'n recorda. Un dia, soleta, soleta, se 'n tornava de Manresa; de lluny va veure que també en Tófol anava á Sant Joan; conté lo pás per esperarlo, mes també lo conté en Tófol per no atraparla: ella qu' al fí, s' atura y s' assenta; arribá 'l minyó á trovarla perque ja no tenia mes remey que girar en rodó, y ella li diu:

—Tófol, vols portarme la cistella que no puch y estich cansada y Deu t' ho pagará?

—Prou, digué 'l minyó, ja ho sabs, Sileta, sempre 't faré un servey de molt bona gana.

—¿Que vas á Sant Joan?

—Sí, 'l senyor oncle vol que li repique á festa.

—Te rahó, tu que en saps tan.....

—Tan si 'n sé com si no en sé.

—¿Y, donchs, que no cantas cansons ara?

—Devegadas, devegadas també canto, encara que ningú m' escolti.

—A mí molt m' agradava y á la nit t' habia escoltat mes vegadas!!

—¿De debó?

—Ab veritat, mes ara may t' he sento.

—Es qu' estich á Manresa y no gasto tan d' humor com avans.

—No 'n voldrias cantar cap ara tot baixet baixet?

—Que vols que canti.

Una cansó que encara recordo, que hi vas posar una lletra molt bonica.

—La que diu: «¿una noya de montanya?»

—No, no m' agrada.

—¿La que comensa: «si 'l cor á la pena s' avesa?»

—Tampoch, es trista.

—Donchs no se quina vols dir.

—Una cansó que vas treure que deya:

Sila del ánima,
Sileta mia.....

—Ah! Ja me 'n recordo, la vaig treure per tu. ¿Y si la cantés l' escoltarias?

—Tota la nit estaria á la finestra y tevas serian totas las clavellinas.

. . . . . .

Penseu que perque la Sila s' ha casat ab en Tófol y al Mas xich tot es festa y alegría y la Teresa mes contenta que la nuvia; ¿penseu que per aixó no creuen las noyas ab la prova del plom y la bonaventura? Si, diuen que ab la Sila tot ha sortit veritat y punt per punt: 'ls sarrells y cordills son las cordas de las campanas, puig en Tófol era campané: las estrellas, volen dir que sempre las veuria de mes prop que 'ls altres; y la gitana, al dir que seria dels mes alts de Espanya, ja endevinava que estaria casi be sempre dalt del campaná de la seu de Manresa; 'ls metalls, las campanas, y las demés raras figuras de la prova del plom, los estranys y variats oficis d' en Tófol que no poden senyalarse per cap eyna ni instrument determinat.

Axís, donchs, lo pas de la Sila tal com lo poble l' interpreta, encara ha servit per afirmar la creencia ab la prova del plom y la bonaventura; encara totas las noyas de la vora del Llobregat y del Cardoner, la fan per Sant Joan, si be que pocas, molt pocas, per mes que la bonaventura ho diga, per l' esperansa d' un millor incert, deixan lo que encara

que no tan bó, real y verdaderament se 'ls presenta.

Succehits de bonaventura com 'l de la pubilla del Mas xich, no 'n veureu gayres.

JOSEPH DE ARGULLOL.

Barcelona, novembre de 1872.

BIBLIOGRAFÍA.

Cansons del temps, originals de Joaquim Riera y Bertran.—Barcelona, Estampa de la Renaxensa, Montjuich del Bisbe, 3, baixos.—1874.

Tal es lo títol de la colecció de poesías que, formant un tomet elegantment imprés, ha publicat fa pochs dias, conforme 'ls nostres lectors saben, lo colaborador d' esta Revista Sr. Riera y Bertran. Ab ella, com molt oportunament ho consigna en lo prólech que la precedeix, queda en part umplert un buyt que fins ara hi havia en la nostra patria literatura, puig si bé ensaigs, y mes que ensaigs, de cansons no 'n faltavan, ja escritas independentment de tota altra obra, ja formant part integrant d' alguna de las produccions líricas executadas en los nostres teatres, aquesta era encara la hora en que no teniam mostra d' algunas de las varietats del género, y molt menos una colecció composta esclusivament de ditas mostras.

Nosaltres esperem ab lo Sr. Riera que lo que ell diu atreviment de formar á la vanguardia, será tal volta part á que algú altre, adonantse de la aptitut especialíssima que potser tinga, en estat latent encara, per á aquest género, s' hi dedique de ple y enriqueixe ab fruyts sabrosos la nostra literatura, que daria per cert un gran pas si pogués tenir lo seu Beranger.

Sentadas ja aquestas generalitats, diguem quatre paraulas respecte á la colecció de Cansons que las ha suggeridas.

Cinquanta tres, incluhinthi duas ben fetas imitacions de Beranger que van al últim, son las que componen dita colecció, totas ellas, llevat de unas pocas, pertanyents al género satírich.

Pot exercirse la sátira per duas distintas vias, y al dir sátira, entenem la censura dels vicis ó defectes de que adoleix la societat, ja individual, ja colectivament considerada. Per la una, l' escriptor agafa 'l punt de vista ridícol que té en aquest mon tota cosa, bona ó dolenta; desde aquell, descriu ó posa en acció son objectiu y si 'l talent cómich l' ajuda, opera sobre 'l subjecte á qui ell tracta de comunicar sas impresions d' una manera tant viva, que fa esclafar en sos llabis una rialla burlesca y aprofitant la aversió innata que sent, com tothom, á ser objecte del ridícol, l' ensenya á corretgirse del vici ó defecte ridiculisat, si es que ell lo té, á fi de no inspirar en los altres lo sentiment denigrant que pèls altres esperimenta. Per l' altra, 'l poeta satírich pren un punt de vista del tot diferent; cerca lo que de odiós y despreciable té alló mateix que un altre mirava baix lo prisma del ridícol, sent aquest odi y avorriment ab forsa y portat per aquesta passió, carrega 'l quadro sens darse comte de que potser exagera, fent aixís que 'l lector, colocat en son mateix punt de vista, veyent ab sos ulls lo que ell veu, sentint ab son cor lo que ell sent, se trove contagiat per aquell odi y, regenerantse moralment, llense de sí aquell vici ó defecte que ab tant negres colors veu retratat en aquella animada tela.

D' aquestas duas maneras d' exercir la sátira, lo Sr. Riera se manifesta mes inclinat á usar la segona, puig si bé en certas ocasions sembla mes lo poeta cómich rihent, que 'l poeta satírich fuetejant ab noble ira, se deu aixó en nostre entendre quasi esclusivament á la extructura retórica de sas cansons y al estil lleuger é irónicament divertit que exigeix aquesta mateixa extructura.

En aquesta tasca lo Sr. Riera sol estar acertat; acertat en la elecció dels vicis que preten acriminar; acertat en la creació dels tipos en que personifica aquestos vicis y heuse aquí altre dels carácters distintius de sa manera de fer, no atacar lo vici en general, sino individualisantlo; acertat en los rasgos ab que 'ns descriu aquestos tipos rara vegada mes recarregats de lo que exigeix la índole de la composició no renyida ab la hipérbole que sol usar com á recurs oratori.

Aixís, ja 'ns pinte per exemple á *Mestre Salvi*, l' home práctich per escelencia, *bon vivant*, com diuhen los nostres vehins, ó á *D. Pasqual*, l' egoista, vil esclau del or y á ell sacrificantho tot; ja 'ns pinte en *¿Qué li darem?* al camaleó polítich que pren lo color de la situació que impera, nú de conviccions y sols buscant lo medro personal, ó al *Candidat*, varietat de la anterior especie, que adula ó maltracta al poble segons los profits que 'n reporta, ó al *Regidor Baptista*, tipo una mica confós, que sacrifica son benestar personal al del procomú per á no obtenirne després ni la gratitut tant sols dels seus co-vilatans; ja censure en *Lo poeta noy*, que renega del mon y de sas glorias á dinou anys, quan ni sab quasi lo que es sufrir, aquesta enfermetat de la joventut de plorar sobre tombas may obertas y lamentar la malvada ingratitut de las donas quan no n' ha tractat altra potser que sa mare; ja pose en acció al pare desnaturalisat que en *Tant se val* sacrifica son hereu al cálcul egoista, ó en la *Cansó del fadrí extern* á aquest, ó á sas fillas en aras de una preocupació vulgar, ben castigada en lo protagonista dels *Monólechs paternals;* ja 'ns pinte per fí al pagés esclau de la rutina y enemich de tot progrés, fins dels mes profitosos, en *Axó plà*, una de las mellors composicions inclosas en la colecció sempre en Riera y Bertran acerta bastant en la elecció dels fochs mes culminants de cada una d' aquestas fesomías que ell nos retrata arrodonidas y acabadas. No menos acert se nota en aquellas composicions en que ab to mes general y sense recorre á la personificació com en las anteriors, censura altres ó 'ls mateixos vicis que ab estas ve censurant, com per exemple en *Any nou vida nova*,

Consells patriótichs, *Lo Notari*, *Cansó del escombriayre* y alguna altra.

Las pocas mostras de cansons que podriam dir morals y que entre las satíricas compren la colecció que 'ns ocupa, no desdiuhen gens d' aquestas y forman ab ellas bona paría. Citarem entre altras *Los tres reys del Orient* y *Duas núvias*, mes original la primera que la segona, pero reunint abduas recomanables qualitats.

Fins aquí del bo y per poch deixariam ja la ploma per á no molestar mes al lector, si no se 'ns ocorregués una observació final, que, si bé relativa á unas pocas entre las *Cansons del temps*, té en nostre entendre massa importancia per á no ser publicada.

Respectem y venerem la poesía elevada que engrandeix l' ánima, son paraulas aquestas del senyor Riera, deixanthi una noble escalfor ó una llavor d' ensenyansa que en son temps grillará donant fruyts profitosíssims: aquesta es per á nosaltres la missió de la poesía y ab ell també, reprobem la poesía convencional que no revela en lo poeta sino art y encara un art inútil. Per aixó considerem sumament perillós lo género anacreóntich, per quant té un peu en la pendent del sensualisme materialista, que evita tant sols si se sap revestir de certa delicadesa de formas, difícil d' obtenir, pero, una vegada obtesa, agradabilíssima.

Ara, quan aquesta sensualitat hi es, pero repugnantment descarnada, vestida ab un trajo massa espellifat; quan no es per exemple Anacreont, coronada la testa de murtra, mitj recolzat demunt d' un llit de flors, libant en cráters artísticament cisellats lo nectar espumós de las campinyas gregas, y entonant himnes delicadament sensuals á la correcta bellesa de la Reyna del amor y de las gracias, sino 'l pagés grosser de *Mentiders* y d' algunas altras, que sent entrar la set quan ha begut tres porronadas y á aquí *la perleta seva* despentina y enmatxuca la roba de las festas, perdut ja 'l mon de vista; del pagés que 's mofa dels qui senten repugnancia á rebre de boca de sa estimada l' alè corromput de la mistela ó del xarop ranci, allavoras rebutjem la cansó anacreóntica per no molt moral y quan no, per buyda de tota ensenyansa ó de tota bellesa, que no es bellesa per á nosaltres la bellesa realista d' un borratxo y menos d' una borratxa refilant corrandas á son marit quan te trenca-caps, alegra com las flors que 'l Maig engendra. Ja que en Riera coneix tan á Beranger, recorde aquella *Lisette* espiritual, com diuhen los francesos, encisadora en mitj de la sensualitat de sa vida y en mitj dels excessos á que la pinta entregada l' inmortal cantor.

Aquesta es la nostra opinió potser, pel criteri d' alguns, dita ab sobra de claretat; no pel nostre, que enten no serhi aquella may de sobras, quan tendeix á posar de relleu la gravetat d' una falta, en qual comissió reincideix algunas vegadas en en sas *Cansons del temps* lo Sr. Riera, enlletjint, axis una colecció que es per altra part tan recomanable y honra á son autor y á la literatura de la terra que 'l conta entre sos mes aprofitats cultivadors.

J. S.

L' AU DEL POETA.

La ois que en los aires trina?
P. Piferrer.

—¿Sabeu quina es, pastoreta,
L' au que pus ayma 'l poeta?
—Potsé es l' aygla poderosa,
Qui brunzenta, a plom, devalla
Sus l' hisart; y ab tal vitualla
En ses urpes d' açer closa,
Altra volta, pressurosa,
Ab los núvols s' abrigalla.
—No es pas exa, pastoreta,
L' au que pus ayma 'l poeta.

—

—Será 'l rossinyol qui canta
En nits belles, solitari,
Dins l' ombriu bosch centenari,
Ó aprop la font degotanta,
Ab divina veu, qu' encanta
Per son tó armoniós y vari.
—Tampoch exa es, pastoreta,
L' au que pus ayma 'l poeta,

—

—¿Qué seria, tal vegada,
La pintada cadernera...
Ó la calándria encisera...
Ó la tortra enamorada...
Ó la perdiu cobejada...
Ó la ral garça parlera?
—Cap d' exes es, pastoreta,
L' au que pus ayma 'l poeta.

—

—¿Quina es, donchs?
—Puig pastoreta.
Que us doneu ja per rendida,
Us diré qu' es l' axerida
Y passatjera *aureneta*
L' au que pus ayma 'l poeta...
—¿Y per qué ella es preferida?
—Perqué, com ell, va al derrera
De l' hermosa primavera.

19 de mars de 1872.

PAU BERTRAN Y BROS.

NOVAS.

L' Exposició regional qu' actualment se celebra á Madrit y en que tan dignament figuran las provincias de l' antigua Corona d' Aragó, Catalunya y Valencia se veu molt poch concorreguda. En cambi las classes totas de la societat madrilenya omplan los palcos y gradas de la plassa de toros en dias de *corridas*.

Axís ho manifesta, lamentántse 'n, un imparcial y acreditat periódich madrileny.

Escusém comentaris.

—

Lo dia 18 d' octubre tindrá lloch á la ciutat de Lleyda lo dotzé certámen anyal de la *Academia Bibliográfico-Mariana*, senthi adjudicats los premis, següents:

UNA LLIMONA DE PLATA Y OR al autor del millor poema; una POMA DE PLATA Y OR al que ho sigui de la millor llegenda y una PERA DELS MATEXOS METALLS al qui presenti la millor oda. Lo tema de aquestas composicions es enguany *Nuestra Señora de la Almudena* á Madrid.

Hi haurá també un premi de prosa consistent en una ploma de plata pera 'l millor trevall descriptiu histórích concernent al santuari de la dita Verge.

Tots los anteriors premis son pera la llengua castellana; en quant á la nostra hi está aquest any també dignament representada ab una MEDALLA DE PLATA pera 'l romans en que ab major dolsura y afecte se celebri á Maria baix cualsevol de sos misteris ó advocacions; y una ASSUTZENA DE PLATA generosa dádiva de *La Juventut Católica de Lleyda* que aquesta societat incansable en la via per ella empresa ha ofert pera la millor poesía dedicada á la Verge, com á patrona de la matexa associació en lo misteri de sa Inmaculada Concepció. A cada premi hi haurá los accéssits corresponents, y consistirán en la entrega de 10 volums d'una lucsosa edició de aquest certámen. Als autors de las poesías premiadas se 'ls entregará també 10 eczemplars de las poesías.

Las composicions deurán ser remesas á D. Lluis Roca y Florejachs secretari de la Academia, carrer Major, 23, Lleyda; fins á las 5 de la tarde del 8 de setembre, ab las condicions acostumadas.

—

També aquest any se celebra un certámen poétich en S. Gervasi de Cassolas.

A mes de la flor natural que s' adjudicará á la millor poesia entre las de tema libre hi ha 'ls premis següents: Un pensament de plata pera 'l qui canti millor las costums de la terra; un lliri de plata á un romans sobre 'ls fets dels catalans á Grecia; un brot d' olivera de plata al millor romans á Bellesguart; una ploma de plata al autor del mellor travall en prosa castellana sobre 'l tema «Influencia de la invasió goda en la civilisació espanyola» y una cigala de plata á la composició en prosa que millor satirisi la societat humana.

Lo premi de la ploma de plata es ofrena de la societat literaria «Centro de instrucció púbica de Barcelona y 'l brot d' olivera ho es del secretari de la societat promovedora del certámen En Francisco Comerma.

Las composicions, ab las condicions establertas en altres certámens deuran enviarse á D. Francisco Comerma.—S. Felip-51-Putxet, S. Gervasi, per tot lo dia 25 de Agost.

—

La casa editorial d' En Cárlos Bailly-Bailliére de Madrid ha dat á llum l' obra de Zimmermann titolada *La Soledad*. Aquesta obra que ve acompanyada de un prólech de H. Marmier ha estat traduhida al espanyol per D. Pere Espina y Martinez. La recomanem á nostres lectors.

—

També 'ls hi recomanem la *Biblioteca de historiadores españoles* que publica á Madrid la casa editorial de Marin y C.ª Son objecte es posar al alcans de las mes modestas fortunas las obras clássicas d' historia. reservadas fins ara á molts, pèl cost crescut que tenian. Per formarse idea de si 's logra l' objecte indicat bastará dir que, segons lo prospecte, la *Historia de los movimientos, separacion y guerra de Cataluña* de 'n Francisco de Melo, de la qual ne va ja publicada la meytat ó sigan quatre quaderns, costará á Madrid y á Provincias DOS RALS; la *Espedicion de catalanes y aragoneses*, d' en Moncada UN RAL Y MITJ, la *Historia de España* del P. Mariana VINT Y QUATRE RALS y aixís á proporció las demés obras anunciadas.

—

La «*Revista de archivos, bibliotecas y museos*» que veu la llum en Madrid, baix la intel-ligent direcció del mestre de la Escola de diplomática D. Vicens Viguan, s' ocupa en un de sos derrers números (8 del t.° IV corresponent al 30 d' Abril del present any) de la *Font del ángel* ó *de la mar* que doná á coneixer lo eruditíssim colaborador de LA RENAXENSA, D. Joseph Puiggarí en una curiosa carta endressada á N' Andreu Balaguer, també colaborador de nostre periódich, y trascriu part d' un dels contractes allí copiats (si bé los caxistas li han fet errar las fetxas que membra) adicionantli algun dato comparatiu que lo il-lustra. Agrahim aquest bon recort y en justa correspondencia esmentarem, sens que axó siga entés jamay per obligat elogi: que notables son també y de profit pera nostra historia dos documents catalans que ha publicat últimament dita *Revista* (núms. 9 y 10 del 15 y 30 Maig) es á saber: la carta escrita per un jueu de Lleyda, dit Crexanas qu' operá la catarata de que patia lo rey D. Joan II, á aquest dirigida y sens any en la data, potser per aquell mateix jueu Cresques qu' á la mort d' est rey d' Aragó, feu son panegírich en los funerals que li celebrá la ciutat de Cervera, y d' altre part una crida del 1.er d' Octubre de 1609 dada en Valencia pera evitar abusos en la venda dels bens dels moreschs; que qual altre tasca d' estudi pera los cervantistas pot considerarse la preciosa escriptura de capítols matrimonials relativa á las segonas nupcias, de la filla del gran Cervantes, Isabel que havém llegit en lo número 11 del 15 de Juny, y que judiquém d' inmediata utilidad pera los bibliófils lo inventari dels 795 llibres del Duch de Calabria (1550), ja conclós de publicar, y lo glosari dels títols dels códices de las Iglesias de Galicia en la mitjana edat, en publicació. Finalment recomaném la nombrada *Revista* á aquells de nostres suscriptors que per rahó de la trassa donada á sos estudis, sia de son plaher tot lo que sápiga á historia, bibliografía y arqueología.

—

S' está estampant en Gerona, pera veure aviat la llum pública, lo volum de composicions premiadas en lo darrer certámen de la Associació literaria de aquella ciutat.

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.